

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

45. De miseratione per sermocinationem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

suavitatis: sed tamen nescio quomodo per imaginis representationem melius animantur.

Miserabile est enim, intueri Regiam illam virginem, vasculum, quo fratris cineres contineti existimabat, toties exosculantem, suisque perfudentem lachrymis: quæ actio, licet muta esset, haberet tamen suos ad motum aculeos.

Accedit & mixtura motuum, quæ affectus longè incundiores facit. Nam ut vasulum ab Oreste incognito Electæ est oblatum, & præsens ipse lugetur, tanquam mortuus: unde profectò irrepit auditorum animis miseratione, quæ iam a fulgente lætitia suauissime tillatur.

Dæ miseratione, per sermocinacionem:

CAP V T XL V.

MAgnam quoque vim ad permouendos affectus obtinunt sermocinaciones, in quibus eorum, qui duras patiuntur calamitates, verba, & orationes aptissimè conformantur, quales sunt principiæ moribundorum, orborum, exulum, & cæt. eiusdem generis: quod Cicero preclarus artifex non omisit in Milone.

Hominis
calamitosi
eratio.

Me quidem, iudices, examinans, & interiunctorum voces Milonis, quas audio assidue, & quibus intersum quotidie. Valeant (inquit) valeant ciues mei, sint incolomes, sint florentes, sint beati: sicut hæc vrbis præclara mihiq[ue] patria carissima, quoquo modo merita de me erit. Tranquilla repub. ciues mei (quoniam cum illis non licet) sine me ipsis sed, tamen per me perfruantur. Ego cedam, atque abibo, si mihi repub. bona fui non licuerit, at carebo mala: & quam primum tertigo bessè moratam, & liberam civitatem, in ea conquiscam. O frustra (inquit) suscepisti mei labores: ò spes fallaces! ò cogitationes inanæ meæ! &c.

Hæc oratio calamitosi hominis tam grauitter expressa, vehementer animos, mentesque percolit.

In eo genere sunt ultima, ut dixi, virorum moribundorum ad coniuges, aut patrum ad filios colloquia, quæ ubi aprè fingantur, & pronuntiantur, vel è durissimis pectoribus.

ribus miserationem excutiunt. Finge Sedeciam apud Nabuchodonosorem damnatum, sic filios postremum allœqui.

Quid me aspicias, dulces animæ: patrem non hodie primum, amittitis: tunc desist in humanis esse vester parens, cum miler, & captiuis esse cœperit. Vitæ felices amores mei, si quæ felicitas in servitute esse potest. Vos fortalle melior fortuna, cum Deo visum fuerit. reuiset. Ego, qui vos simul genui, & perdidii, solus proficisci ad mortem, meoque sanguine, quicquid est sceleris, expiabo.

Valete solatia mea, & cùm vobis ereptus fuero, Deum patrem cogitate, qui vos in tutelam suam accipiet, & nunquam desertos eslē patietur. State constanter patrijs legibus, & ceremonijs, nec illa vos temporum iniuria ab auita religionis sanctitate diuellat. Matrem Reginam in hac viduitate, & exilio miserrimam consolamini, fraternalm inter vos concordiam sanctissimè fouete. Ego, si quid se pulsi mortuorum cineres sapiunt, vel trinom obliuiscar; Adero sapè dormientibus, vigilantibus adero, & vestra seruitutis angores, qua porero voce, mitigabo. Valete, iterum meæ deliciae; valete liberti, quondam beati, nunc infelices; quondam florentes, nunc calamitosi; quondam Regis filij, nunc exilis, & Sedecias fugitiui; Hic vester Dominus, huic supplicare, amplectimini genua, quis pudor est? Vos miseris quidem efficit fortuna: ignobilis non id est facier. Quid sceptra vos adhuc, & Reges eogitatis? Date fatis manus, & si vos vestra æta dolere nondum docuit, Matris fletus imitamini. Heu nimis mature discitis esse miseris!

Oratio composita est ad ferreum Regis pectus commouendum, itaque miserationes habet satis flebiles, grauitate tamen conditas: Neque enim Sedecias pro sua vita supplicat, verum se, de coniugis, & liberorum salute vehementer sollicitum, ut debebat, offendit: Hæc enim cura, in paterna viscera vehementissimè penetrat, & nullus adeò fatus est, qui huiusmodi sensibus mollissimè non titilletur. Vidi, vidi nobilissimum, & secundissimum adolescentem, cum hæc magno, ut erat imprimis ad dicendum compotitus, actionis decoro recitatet, multorum lachrymas expressisse.

In Patrem orbum, quod miserabilius est, audiamus. Iacobus est ille Patriarcha, magnis, & arduis laboribus à puerò exercitus, &

H h h 3 quæc

quem ideo generosior decet constantia, quam
Sedeciam Regem mollissimis studijs inauri-
tum: ad hoc tamen fulmen, ex morte Iosephi

filii (vt ipse arbitrabatur) contortum, ita loqui-
tur apud Pilarem, orationem miserationibus,
& grauitate condiens.

ORATIO IACOBI PATRIARCHAE, IN FICTA
morte Iosephi.

Philo, lib de Ioseph.

Oνχ διδασκαλού μελυπτεί τέκνον, ἀλλ' οὐ
τέτρα τάρφος. εἰ ἐπὶ γῆς τράφης τὸ σῶς,
ταργυρέμενον ἔθερά τευτα, στοιλέντα ταρό-
τερον ἀποθνήσκοιται, τελευτάντων ἀσταυτάρων
ἔκονάντα, τοὺς δραματικοὺς σωματεῖται, ἐπε-
δάκρυται καμένων τῷ νεκρῷ, τολμετάς ἐκ τοῦ σώ-
σα, Τόνιον μεμένονον οὐδὲ ταρέλικον. ἀλλά εἴ
χεὶ τὸ τέλειον, τέπονθε, τὸ δοκεῖν ὄφληκα τὸ φύ-
στος ἀπολαβόμενον οὐδέτο, μὴ χρισθεῖ. ταρός
ζεῦτας αἱ ταῖς δίξεις θύταιει, ήδη μακροπότερον τρι-
κόνδυπλον ἀνθρώπων ἀνυπελένθος. οἱ κτεναίτες,
γάρ δι μαχροβιάτατο, σληυχρονιάτο, τι-
τελείαζομενούσι. εἴ δὲ, ηδὲ βασικες, ηδὲ
τιτελείαζεις θύταιει, ήδη μακροπότερον τρι-
κόνδυπλον ἀνθρώπων ἀνυπελένθος. οἱ κτεναίτες,
νεκρὸν δὲν ἀλέκταν, οὐδὲ ταμάντα θεατάκοντα, καὶ τὸ
σῶμα ἔγκρυψαν. εἴ δὲ πάνταν γένοντα ἀμό-
ταλοι, πικέονταχον, ήδη πάντας ἀταρον ἀπαλ-
λαθεῖσι; τόνιον δὲ τὸ περιστρωτόν τοῦ
θηταίσ, ηδὲ πατάμενον, οὐδὲ τὸ κοινόν λαζάρον
φύσεως, θητειλέπηκει ταρπονέζιστενιαί οἱ,
ηδὲ λόγος, ἀληθίας τοι καὶ ταρκούρος θητοί
ἴνουχια καὶ δοκεῖ, ἔγοντες. γενταμένοις, ηδὲ
δέσποι τόνιον ἐρδεύσαταράγχωρον. ἀληθής εἶμι τόνιον
ἀληθίαρωρ, ηδὲ ταργύματασμον τολλάς τραχο-
παθίας, ηδὲ άλματο, ηδὲ τένωρ, ηδὲ τένων,
ἀναγκαζονθεύοντο, ήδη οὐκέτις ἔχειν. ηδὲ τολλά-
ς τένων, τολλάζεινταρτα, μυρία οἱ, αὔτος ἐπαθορ
τόνιον ἀνκέσωρ, ηδὲ οἰσ ταργεύσθεις μετεσωτα.
δέσμη, ηδὲ ταργάμφθεύοντο, ήδη οὐδὲν τὸ συμβεβηκό-
το, ἀρορητότερον, οὐδὲ τὸν ρώμενον τὸ ωχῆς
ναρταρτα, ηδὲ ταργάμφθεύοντο, ηδὲ ταργάμφθεύοντο
τονταρτα; ηδὲ ταργάμφθεύοντο, ηδὲ ταργάμφθεύοντο

Non tam ego tuam mortem, fili mi, doleo,
quād sepulchri iacturam: nam si tibi se-
pulchrum contigis in terra propria, nec
mihi deeset solarium. Assidisse agrotanti
ante mortem, impendisse morienti extrema
oscula, clausisē oculos, mortuum perfusil-
sem lachrymis, extulisse magnifice, nihil o-
misissem ē iustis funeribus, atque etiam si
peregrē defunctus esses, dixisse mecum, per-
solatum est naturae debitum, noli tristari, vi-
ui habent suas partias, at mortuorum omnis
terra sepulchrum est: Brevis autem sunt omnes
homines, nam qui maximē longeū fuit,
quantillum temporis vixit, si ad aeternitatem
id conferas: vel li omnia in mortibus eras per
vī, & insidias, levius fuisset extingui mani-
bus hominum, qui mortuum saltem miserati,
obrissent terra, & cadaver sepelijerint, aut ut
crudelissimi fuerint, quid amplius potuissent,
quād infepultum proiecere, quem mox via-
tor aliquis præteriens memor naturae communi-
nis humasset, misericordia commotus. Nunc,
vt fertur, immites, & carniuas bestias pauci-
sti, & saturasti meis visceribus. Hactenus
multos labores inopinatos exantlau: in his
miserijs abunde sum exercitus, errando, pere-
grinando, mercede seruendo, dura ferendo
imperia, vsque ad vitre périculum exigitus,
a quibus minime oportuit: multa vidi, multa
audiui, multa passus sum grauiā, quibus ad pa-
tientiam eruditus perduraui, sed nihil preſen-
ti casu intolerabilius, qui torum animi mei
robur subuerit, atque debeat. **Q**uis enim lu-
cū potest esse maior, aut miserabilior? vellis
pueri ad patrem perlata est; ex ipso non mem-
brum, non frustum, non vel minimā reliquia,
totum deuorarunt bestiae: nihil superest, quod
sepulchro inferatur. Ac ne vestem quidem re-
cepi, nisi vt ad eius aspectu recrudescat dolo-
ris memoria, ne vñquam tantæ calamitatis ob-
liuio possit irrepere.

μοι τῶν τελεῖται· τοῦ γέφρονος μέλος, οὐ μέλος, οὐ βραχὺ λεῖψανον. ἀλλ' οὐ μὲν ὅλον διδασκά-
ται, αὐτὸς τελεῖται μέλος, αὐτός τελεῖται μοι δοκεῖ τὸ παντάπατον, εἰ μὴ τῷρες
τελεῖται μέλος, καὶ τὸν καὶ τελεῖται μέλος, τὸν τελεῖται μέλος συμφοράς.

DE SERIIS MOTIBVS
Miserationis.

Et de prudenti eorum tractatione.

CAPVT XLVI.

Placuit hanc exemplorum copiam ex clari-
ssimis quibusque scriptoribus explicare,
quod nihil imitatione sit in hoc genere di-
cendi praestabilius. Cæterum mens totius elo-
quentiae prudentia consulenda est, que quid,
quoniam ordine, & loco dicendum, suggerat.

timia viro admirabili necessitas esset denun-
tiata, & omnes, qui aderant, suaviter colla-
chrymarentur, ille amicorum lachrymas co-
ercens:

Vbi præceperat, inquit, sapientia? ubi tot per
annos meditata ratio aduersum imminentia?
cui enim ignaram fuisse sauvitiam Neronis?
neque alius superesse post matrem, fratrem
que imperfectos, quam ut educatoris, præce-
porisque necem adiiceret?

Quid Socrates apud Platonem? qua con-
stantia mortuus num longe melius, & ad affe-
ctus potentius est, consummatæ sapientiae vi-
ros ita loqui, quam flebiles alias nanias occi-
nere? Quippe virtus ipsa, & magnificentia, in
qua grauitas, & auctoritas est, plus proficit
ad misericordiam commouendam, quam hu-
militas, & obsecratio.

Hoc igitur imprimis considerandum erit
Oratori, apud quos dicat, & quem personam agat. Dicendum in curia, in foro, apud pru-
dentes, & limatos homines: in oratione etiā
funebri apud populum, loco sacro: facessant
illæ naniæ muliebres, & quicquid est ambi-
tiosum lachrymarum. Tota, si opus est, gra-
ui dolore conditior oratio. Si Domini, vne-
randi, cruciatus, aut martyrum tormenta nar-
rentur, motibus quidem opus est, & ijs ve-
hementioribus: sed tamen retinere oportet
maiestatem, nec inquam in illos muliebres,
incitatores, vulgantes affectus demigrae.

Secundū proficiendum est, quod tandem
enafurus sit hic motus, nam si inanis tantum
spectatur profusio lachrymarum, quid hoc
sterilius? Omnia, que ex recta ratione geruntur,
ad bonum aliquod solidum collivariate oportet.
Si miferationes tractat patronus, ad vni-
litatem causæ faciant; si sacer orator in ijs

Cicerone non Quamobrem & nimia nonnunquam affec-
in omnibus etiā tenuitudo luxurias M. Tullius, quos
affectionib[us] i-
cessit ab eo prudenter adhibitos fuisse tanti vi-
riauthoritas credi postular, haud tamē in
omni orationis genere, & loco imitandos
suaderem.

Liu. 5. Vide querimoniam Pauli Aemilij, qui in-
tra triumphi sui celebritatem duos, totius fa-
milia column, filios amiserat, quam sobria
est, & excelsa.

Defunctam esse fortunam publicā mea tam
insigni calamitate spero, quod triumphus meus,
velut ad ludibriū casuum humorum,
duobus funeribus liberorum meorum est in-
terpositus. Et quum ego, & Perseus nunc no-
bilia maxime fortis mortalium exempla spe-
& emam: ille qui ante se captiuos, captiuos ipse
duci liberos vidit, incolumes tamē habet, ego
qui de illo triumphai, ab alterius funere filij
ad alterum, accurrit ex Capitolio, prope iam
expirantem, veni, neq; ex fata stirpe liberum

Tacit. I. 15. supereft, qui Lucij Aemilij Pauli nomē ferat.
Seneca mo- Grauis est istud doloris exemplum: nec mi-
ruri supre-
nas generosa extat apud Cornelium Tacitum
moratio. Seneca moritur supraemoratio: cū enim vl-

*Plato in
Phadone.*

Finis metu!
*um quia esse
debet.*